

Molempien mereen menetettyjen alusten matkat alkoivat Alankomaista. Kuva: Aaro Sahari.

MEREEN MENETETYT – HYLKYJEN TARINAT ESILLÄ MERIMUSEOSSA

Katariina Mauranen

Suomen merimuseon erikoisnäyttely *Mereen menetetyt* kertoo kahden 1700-luvulla uponneen kauppalaivan, Vrouw Marian ja St. Mikaelin tarinat. Näyttely asettaa hylkyjen tarinat Valistusajan aatteiden ja kaupankäynnin kontekstiin. Esillä on paitsi hylkyistä nostettuja esineitä, myös erityistä huomiota herättävä virtuaalisimulaatio, joka tuo Itämeren pohjassa makaavan Vrouw Marian hyllyn museokävijän ulottuville.

ODOTETTU HYLKYNÄYTTELY

Hylkynäyttelyä suunniteltiin pitkään. Jo museon muuttaessa Helsingistä Kotkaan oli selvää että vuonna 1999 löytyneen Vrouw Marian tarina olisi saatava esille. Huolellinen suunnittelu näkyy lopputuloksessa: näyttely on sekä visuaalisesti että kerronnallisesti onnistunut kokonaisuus, joka tuo

meren pohjassa olevat hylt suuren yleisön saavutettaviin.

Hyvin säilyneen hyllyn löytyminen Suomen vesiltä herätti paljon huomiota niin St. Mikaelin löydyttyä 1953, kuin lähes neljäkymmentä vuotta myöhemmin Vrouw Marian kohdalla. St. Mikaelista haaveiltiin Suomen Vasa-laivaa, ja molempien hylkyjen nostosta on väännetty mediassa kättä vuosikausia. Museoviraston kanta on, että alukset säilytetään niiden nykyisessä olotilassa, mutta eriäviä mielipiteitä on runsaasti. Eri näkemyksiä alusten tulevaisuudesta on tuotu näyttelyssä esille heti kättelyssä: näyttelytilaan johtava käytävä on täynnä hylkyjä käsitteleviä lehtileikkeitä vuosikymmenien ajalta. Lehtileikkeiden erilaiset näkökulmat kertovat omaa tarinaansa mereen menetetyin aluksen ja lastin löytymiseen liittyvistä tunteista, ja siitä kuinka vaikeita alukseen liittyvät päätökset todella ovat.

KAKSI HYLKYÄ

Mereen menetetyt esittää kahden hyllyn melko samankaltaiset tarinat. St. Mikael upposi 1747, ja Vrouw Maria 1771. Molemmat olivat matkalla Amsterdamista Pietariin,

molemmat kuljettivat aivan tavallisen kauppatavarana lisäksi ylellisyyesineitä Venäjän keisarinnoille. Molempia aluksia kutsuttiin tästä syystä löytyessään aarrelaivoiksi. Vrouw Maria kuljetti hollantilaisten mestareiden maalauksia Katariina Suuren koelmiin. St. Mikaelilta taas on löytynyt arvokasta Meissen-posliinia ja muun muassa keisarinna Elisabetille matkalla olleet ylelliset hevostärryt. Hylkyjen arvokkainta antia on kuitenkin niiden tutkijoille tarjoama tieto 1700-luvun elämästä ja merenkulusta.

Vrouw Marian hyllytä on vuosien aikana nostettu huomattavasti vähemmän esineistöä kuin St. Mikaelilta. Näin ollen on selvää, ettei Vrouw Marian esineistö yksinään olisi riittänyt kantamaan kokonaista näyttelyä, vaikka vasta hieman yli kymmenen vuotta sitten löytyneen hyllyn tarina onkin tuorempina muistissa. Näiden kahden hyllyn tarinoiden kertominen yhdessä voi siis näyttää käytännön ratkaisulta, mutta tarinoiden samankaltaisuus ja niiden esitystapa tuovat näyttelyn kerrontaan syvyyttä. Tämä ratkaisu tuo mielenkiintoisella tavalla esiin sen, että kyseessä oli loppujen lopuksi kaksi aivan tavallista kauppalaivaa. Edes alusten uppoaminen Suomen karikkoisilla vesillä ei ollut aivan poikkeuksellista.

HAAKSIRIKKO JA HYLKYJEN LÖYTYMINEN

Näyttelyn ensimmäinen osuus käsittelee haaksirikkoa, sitä miten alukset päätyivät meren pohjaan, ja sitä mitä ne veivät mukanaan. Esillä on aluksilta, etupäässä St. Mikaelilta, nostettua esineistöä, kuten taskukelloja, luistimet ja keisarinnan hevostärryjen osia. Joitakin Vrouw Marialta hiljattain nostettuja esineitä on nähtävänä ensimmäistä kertaa. Vitriinit on rakennettu muistuttamaan niitä yksinkertaisia puulaatikoita joissa tavaraa aluksilla kuljetettiin. Näin katsoja pääsee kurkistamaan 1700-luvun kaupankäynnin arkeen. Osio kertoo varsin konkreettisesti alusten reiteistä, lähtösatamasta ja siitä miksi määräsatama jäi saavuttamatta.

Tämän jälkeen palataan jälleen hylkyjen löytymiseen, tällä kertaa konkreettisemmin kuin alun lehtileikeosiossa. Esillä on muun muassa videokuvaa St. Mikaelilta ja hylystä tehty pienoismalli.

KATARIINA SUUREN MAALAUKSET

Näyttelytilan taaempi osio on käsitteellisempi. Sen teemana ovat Vrouw Marian kuu-

Näyttelyn käsitteellisemmässä osiossa nähdään temaattisia asetelmia. Tämän asetelman teemana on kahvi. Kuva: Aaro Sahari.

luisin lastitavara, keisarinna Katariina Suuren kokoelmiin matkalla olleet maalaukset. Kadonneita maalauksia ei toistaiseksi ole hyllyltä löytynyt, mutta huutokauppaluetteloiden ja kirjeenvaihdon perusteella tiedetään mitä maalauksia aluksella oli. Näyttelyssä on hyödynnetty samojen maalareiden töitä ja samankaltaisia teemoja. Taustana on Hollannin kultakausi ja Pietarin hovin eurooppalaistuminen kaupankäynnin näkökulmasta. Maalauksia, hylkyjen esineistöä ja rekvisiittaa on koottu asetelmiksi jotka kuvastavat erilaisia teemoja, kuten vaikkapa siirtomaita, muotia, tai aikakauden uusia nautintoaineita tupakkaa, teetä ja kahvia. Tämä näyttelyosio on hyvin mielenkiintoisesti toteutettu melko vähillä esineillä ja maalauksilla.

HYLKYSIMULAATIO

Näyttelyssä on aitojen hyllyistä nostettujen esineiden lisäksi käytetty uutta teknologiaa tuomaan alukset ja niiden lastit aivan kävijän käden ulottuville. Vrouw Mariasta nostettua esineistöä voi tarkastella joka näkökulmasta esillä olevien 3D-kuvien avulla. Tämä antaa aivan erilaisen kuvan esineestä kuin sen katseleminen vitriinin lasin takaa. Aidot esineet ovat kuitenkin myös nähtävillä, joten virtuaaliesineet eivät korvaa niitä vaan lisäävät esineiden saavutettavuutta.

Vrouw Marian hylky tuodaan myös esiin aivan uudella tavalla. Keskellä näyttelytilaa on suuri virtuaalisimulaattori hyllystä sen ympäristössä meren pohjassa. Suurelle kankaalle heijastettu simulaattori alkaa animaatiolla Vrouw Marian uppoamisesta 1771 ja näyttää kuinka hylky on vuosien saatossa pikkuhiljaa muuttunut. Kun saavutaan nykypäivään, kävijä pääsee ohjaamaan simulaattoria. Videopeleistä tuttua liikkeen-tunnistustekniikkaa hyödyntäen simulaattoria ohjataan käden liikkeillä, joten kävijä pääsee ikään kuin sukeltamaan hyllylle.

Myös äänimaailma, vedenomainen maisema ja ohitse lipuvat kalat tukevat illuusiota sukeluksesta. Simulaattori päästää kävijän tutustumaan Vrouw Marian hylkyyn ulkoa ja sisältä, kolmiulotteisena 3D-lasien avulla ja lähes täydessä koossa. Tämä on erinomainen tapa esitellä kohdetta, jonne yleisöllä ei ole pääsyä: hylky sijaitsee suojelualueella, jonne sukeltaminen on aina luvanvaraista. Lupia myönnetään ainoastaan tutkimussukeltamiseen, joten vain ani harva pääsee tutustumaan hylkyyn todellisuudessa.

Hylkysimulaatio on elämyksellisyyden lisäksi myös informatiivinen. Kuvan reunasta näkee kuinka syvällä ollaan, missä päin hylkyä ollaan ja mihin ilmansuuntaan ollaan menossa. Simulaatiossa on siellä täällä myös infopisteitä joissa voi saada lisää tietoa hyllystä, katsella videokuvaa aluksen ruumasta tai vaikkapa kuulla kivisimpun ääntelyä. Myös hyllyn ympäristö meren pohjassa on mallinnettu huolellisesti. Simulaattorin vieressä näyttelyssä on esillä myös monikeila-kaikukuvaa johon simulaatio perustuu.

Mereen menetetyt esittää Vrouw Marian ja St. Mikaelin tarinat mielenkiintoisesti ja monipuolisesti. Alukset nähdään paitsi hylkyinä, kiisteltyinä meren pohjassa lepävänä kulttuuriperintönä, myös tavallisina Itämeren rahtilaivoina, jotka kuljettivat tavaraa Amsterdamista Pietariin, ja osana suurempaa kokonaisuutta, maailmanlaajuista kauppaa ja sen mukana kulkeneita ajatuksia. Näyttelystä poistuttaessa kävijä palaa käytävään, jossa lehtileikkeet esittävät eri näkemyksiä alusten kohtalosta. Näyttelyn nähtyään ne voi nähdä uudessa valossa. *Mereen menetetyt* on avoinna 2.12.2012 saakka Merikeskus Vellamossa Kotkassa.

Suomen merimuseo, Merikeskus Vellamo, Tornatorinkatu 99, 48100 Kotka
ti, to-su 11-18, ke 11-20, ma suljettu
www.nba.fi/fi/museot/suomen_merimuseo
www.merikeskusvellamo.fi